

15.12.975

Sayın Selman Bey,

Ekim ayında Meydan Dergisine yazdığınız bir yazıda, Şinasi hakkında yayınlanan makalemın bazı hususlarını tereddüdle karşıladığınızı bildirmiştiniz. Size ekim sonlarında uzun izahat veren bir mektup yazmıştım. Meydan Dergisi de adresinize muntazaman birer sayı yollamağa başladı. Bugüne kadar dergi idaresine de bana da mektup kadar dergileri de aldığınızı bildirir herhangi bir işaretle bulunmadığınız için merak ettik. Yazımı alamamış olmanız ihtimalini göz önünde tutarak, mektubumun müsveddesini, Şinasi broşürünün bir nüshasını, bu sefer taahhütlü olarak tekrar gönderiyorum. Dergilerin muntazamen gelip gelmediklerin bildirmenizi rica eder, saygılar sunarım. Bu vesile ile de kurban bayramınızı tebrik ederim.

Ziyad EBÜZZİYA

27.10.975

Muhterem Selman Bey,

Meydan Dergisinde Şinasi hakkında çıkan yazımı okumak zahmetine katlandığınız ve sizi tereddüde düşüren hususlar hakkında da mektup yazmak külfetine girdiğiniz için bilhassa teşekkür ederim.

Şinasi nin hayatı ile ilgilendiğiniz için size ufak bir broşür takdim ediyorum. Ebüzziya Tefvik merhumun Şinasi için yazdığı ve bir kısmını benim Meydan Dergidi ne naklettiğim iki makalenin tamamı bu broşürdedir. Makaleleri bugünkü dile aktarırken mümkün olduğu kadar aslına zarfı vermemeğe çalışmışım. Ancak dip notlarının tamamı benim olmadığı gibi tashihini de görmediğimden kalmış bir hayli yanlış var. Bunları mazur görmeyizi rica edeceğim.

Sizi tereddüde düşüren mısra Şinasinin dir. Mısra yanlışsız olarak şudur :

"Milletim nev'i beşerdir, vatanım ruy'u zemin "

Bu mısra Şinasinin herhangi bir kaside, manzume veya şiirinde bulunmayan bir mısra değildir. Bu mısra Divan - ı Şinasi mesari (mısralar) bahsi içinde müstakil mısra olarak verilmiştir.

Kaynaklar eski yazı : Divan-ı Şinasi, Kitaphane-i Ebüzziya cüz 15 - 16 Sene 1303 (1885) sahife 54 . (Bu eserin başında "Müşarı ileyhin (yani Şinasinin) işbu divanile Fransızcadan mütercim asar-ı manzumesi ikinci defa 1287 (1870) tarihinde kendi marifetile ayrı ayrı temsil edilmiş idi" ibaresi bulunduğuna göre, söz konusu mısra daha 1870 de yazılmıştır demektir.

Keza Namık Kemal İbret gazetesinde çıkan meşhur "Vatan" ma makalesinde bu mısraı, Şinasinin ismini vermeden aynen kullanmıştır. İbret gazetesi sayı 121 , tarih 10 mart 289 sahife, 1 , sütun 3 .

Yeni yazı kaynaklar :

Şinasi : Müntehebat-ı eş'ar. Dün, bugün, Yayınevi, Ankara 1969, Sah.111
Şinasi, Hayatı, sanatı eserleri. Hazırlayan Hilmət Dizdaroğlu. Varlık Yayını (2.baskı) 1970 Sah 55.

Tefvik Fikretin aynı manadaki mısraına gelince, bu şu beyittedir :

"Toprak vatanım, nev'i beşer milletim... İnsan
"insan olur ancak bunu izanla inandım."

- 2 -

(Burada Fikretin kullandığı kelime BUNU dır BUNA değildir)

Beyit "Haluk'un Amentüsü" isimli şiirin ikinci beytidir. Halukun Defteri eserindedir. (Haluk'un Defteri. Naşiri Hasan Tahsin, İstanbul Tanin Matbaası, 1327 (1911). El yazması (Fikretin kendi yazısı) olan eser taşbaskısıdır. Lüks kağıda basılmış ve sahifelere numara rakkamı konmamıştır. Ancak Haluk'un Amentü sü 27. sahifeyi teşkil etmektedir.

Görülüyorki Şinasinin mısraı 1287 (1870) de , sağlığında basılan divanında, sonra da 1303 (1885) de Ebüzziya'nın basdığı Divan'ı Şinasi de görülmüştür. Bu tarihlerde Fikret henüz Galatasarayında talebe bulunuyordu, oğlu Haluk doğmuş olmak şöyle dursun Fikret evlenmemiştir bile. (Fikretin Galatasarayından mezuniyeti 1888 dir).

Şinasinin mısraının vezni : Failâtün feilâtün feilâtün feilün dür. Fikret'in kinin vezni ise : Mefulü mefailü mefailü feulün dir.

Fikret'in bu mısraını Şinasiden aldığını, mısraı tırnak içinde vererek belirtmesi lazım gelirdi diye düşünülebilirdi amma, Fikret aynı vezni kullanmadığı ve dolayısı ile mısraı aslından farklı verdiği için buna lüzum görmemiştir.

Gelelim Şinasi nin namazı kılınmadan gömülmüş olması endişenize.. Her halde yaşınız genç olmalıdırki bu endişeye kapıldınız. Şinasi' nin de her müslüman gibi namazı kılınmıştır.

Elinizdeki Meydan Dergisi nin 38. sahifesinin ilk sütununda yukarıdan 34, 35, 36 . satırları aynen şöyledir : "...içine almıştı. Müftü Efendi bizi de tezkiye yerine gönderdi. Biraz evvel kapının önünde birikmiş olan güruh tabutun etrafını almıştı...." 40 ve 41 inci w satırlar ise şudur : "İmam Efendi TEZKİYE ye dair soru cümlesini söyleyince, lehinde ŞEHADETTE bulundular...." İşte bu cümledeki TEZKİYE ve ŞEHADET kelimeleri namazının kılındığının ifadesidir.

1 - TEZKİYE nin manası, birinin ahvalini ~~onu~~ onu tanıyanlarından soruşturarak ahlak ve iyi hâl sahibi olduğunu meydana koymaktır. Ölüyü TEZKİYZ etmek ise, naaş kefenlendikten sonra (ki ancak gusül

dan yani ölü yıkandıktan sonra yapılır) Cezede hazır hülunan Müslüman cemaata ölünün halini sormak, yani : merhumu veya merhumeyi nasıl biliyorsunuz sualini sormaktır.

40. satırdaki İmanın tezkiyeye dair soru cümlesinin manası, İmanın "Şinasi'yi nasıl bilirsiniz ?" diye , cemaate, cenaze namazı kılındıktan sonra sorulan suali sorduğunu gösterir. (Bu husus te 35. müracaat : Şemsettin Sami, Kamus'u Türkî. Tezkiye kelimesi, sahife 402 (1317 İkdam Baskısı) Yeni yazı ile, Hayat, Büyük Türk Sözlüğü, Sah. 1174

2 - 35. satırda "Müftü Efendi bizi de tezkiye yerine gönderdi" demesi, cenaze namazının kılınacağı yere gönderdi demektir.

3 - 41. satırdaki "lehinde şehadette bulundular" demek te, İmanın cenaze namazını kıldırıp, hazır bulunan müslüman cemaata "merhumu nasıl bilirsiniz " sualini sorduğunu ve hazır bulunanlardan "eyi biliriz " cevabını aldığını anlatır.

Şu hususa da sırası gelmişken işaret edeyim, bugün bilhassa camilerde kılınan cenaze namazları, öğle ve ikindi namazlarından sonraya düşürmek adeti çıkarılmıştır ki cenazede fazlaca cemaat bulunsun. Namazını eda edip camiden çıkan cemaat sevap olduğu için cenaze namazına da katılır. Ancak bunların mühim bir kısmı ; namazı kılınan mevtanın ismini de cismini de bilmediği halde İmanın sorusuna " iyi biliriz" diye v şehadet ederler. Bu hal, bilinmeyen bir kimse hakkında yalan yere iyi biliriz demek değildir. Dinimize göre her müslüman iyi insandır. Mademki müslüman cenaze namazı kılınmaktadır şu halde lehine şagadet şarttır. Ölen çok kötü olarak bilinen bir kimse dahi olsa, dünyadaki kötü hareketlerinin hesabını, ölümünden itibaren Allah'a vereceği için, o ef'al ile kul ilgilenemez ve artık öldüğüne göre hakkında hüküm veremez, vermesi dinen caiz değildir)

4 - Eskiden cenaze namazları nağiren camilerde kılı-

nırdı. Ekseri büyük şehirlerdeki Türk evleri de bahçeli idi. Apart man hayatı yoktu. Ölü evin gusulhanesinde veya taşlığında yıkanırdı. Cenaze namazı, sabah ezanı ile akşam ezanı arasında her hangi bir anda ~~kılınır~~, bahçe kapısının yanında, evin önünde sokakta kılınır ve doğru mezarlığa götürülür defn edilirdi. Camiye götürmek mecburiyet sayılmazdı. Eger ölen çok tanınmış bir Devlet adamı ise, büyük merasim yapılması istenitorsa, büyük bir cemaatı evin önüne veya bahçesine toplayabilmek güçlüğü düşünülerek camiye götürülür ve oradan kaldırılırdı. Keza pek fakir kimsesiz, evinde ne gusul ne kefenleme yapılması imkânı olmayan kimselerin de naaşı camiden kaldırılır hem duasına cemaat sağlanmış, hem de mezara kadar tabutu taşıyacak hayır sahipleri bulunmuş olurdu. Zira o zamanlarda cenazeyi taşımağa at arabası bile kullanılmaz omuzda taşınıraka götürülürdü.

Hünkârların cenaze namazları bile camilerde değil, Topkapı Sarayının Bab-ı Hümayûn denen kapısı önünde, o kapıya bakarken hemen sağ tarafta hâlâ yerinde duran asırlık ğınar ağacının altında kılınırdı. Hemen hemen bütün hünkârların cenaze namazları burada kılınmıştır. (Şimdi biz kadir bilen insanların aynı noktada, İstanbul Festivali sırasında, sahne kurmakta ve tiyatro oynatmaktayız, sanki koskoca Topkapı Sarayının bahçelerinde başka yer yokmuş gibi. Bu da tarihimize, mazimize ve büyüklerimize gösterdiğimiz sonsuz saygının hiçbir millete nasibolmayan parlak bir örneğidir.)

Size yanıldığınız noktalar hakkında kısaca bilgi verebilirdim. Ancak yukarıda dediğim gibi, hem yazımı okumak hem de tereddüdünüzü mektupla sormak zahmetine katlanmanız meraklı olduğunuzu gösterdiğinden, işinize yarar ümidile tafsilat verdim. Her hangi bir hususta soracağınız bir şeyler olursa bilgim dahilinde cevap vermeğe çalışırım. Saygılar sunarım .

Ziyad EBÜZZİYA